

תקציר

בשני העשורים האחרונים התגבשו בארצות רבות פרמטרים המגדירים את הדרישות המקצועיות בעבודתם של מתורגמני בית משפט. פרמטרים אלה, הנתמכים על ידי מחקרים אקדמיים, נמצאו חשובים לצורך מתן תרגום תקין, מדויק ומלא, הנחשב לתנאי לירידה לחקר האמת, לעשיית צדק ולהבטחת זכויות האדם של תלויי התרגום. הפרמטרים כוללים הגדרה של תפקיד המתורגמן, מעמדו ואופן השתלבותו במערכת המשפט, קודי אתיקה וכללי התנהגות מקצועית, הכשרה מקצועית והסמכה, סוגיות של שכר, תנאי עבודה ומסלולי קריירה, סוגיות של איכות במתורגמנות בתי משפט, עקרונות לפתרון דילמות המתעוררות במהלך התרגום, סוגיות בין-תרבותיות, סוגיות טכניות כגון אקוסטיקה, מיקום בחלל בית המשפט ושימוש בציוד אלקטרוני, וסוגיות הקשורות לתחומי אחריותם של הנהלת בתי המשפט, ספקי התרגום לבתי המשפט, השופטים, עורכי הדין, המתורגמנים עצמם וגורמים אחרים.

עבודה זו מפרטת את הפרמטרים הנזכרים לעיל ומנסה לבדוק באיזו מידה עומדת בהם מתורגמנות בתי המשפט בישראל, שהמדינה מספקת על פי חוק, בעיקר בדיונים פליליים. לצורך זה רואיינו שמונה מתורגמנים העובדים בבתי המשפט בישראל, וכן התקיימו שיחות וראיונות עם שניים מהאחרים על התרגום בהנהלת בתי המשפט ועם שני מנהלים של החברה הזכיינית המספקת את שירותי התרגום. כמו כן נאספו נתונים סטטיסטיים בסיסיים ממקורות שונים.

הנחת המחקר היתה כי יימצא חוסר מקצועיות אצל מתורגמני בית המשפט בישראל. אולם בפועל מצא מחקר זה כי העדר המקצועיות הוא מערכתי. נושא מתורגמנות בתי המשפט אינו מטופל למעשה על ידי גוף מקצועי כלשהו, ומחוסר מקצועיות סובלים כל הגורמים העוסקים בו – כותבי המכרזים לאספקת שירותי המתורגמנות, הנהלת בתי המשפט, החברה הזכיינית, המתורגמנים עצמם ואף חלק מהשופטים.

ממצאי המחקר מצביעים על הפגמים הבאים במערך המתורגמנות בבתי המשפט: העדר מודעות לפרמטרים המקצועיים ולסוגיות המורכבות הכרוכות במתורגמנות בתי משפט, העדר הגדרה של תפקיד המתורגמן ושל מעמדו בבית המשפט, העדר הדרכה, הכשרה ייעודית והסמכה למתורגמני בית משפט, שכר נמוך ותנאי עבודה ארעיים ובלתי נאורים, חוסר פיקוח, מכרזים שהקשר בינם לבין הצרכים רופף, הפרה עקיבה של חלק מתנאיו של מכרז 2003 על ידי הזכיינית, ואי נקיטת אמצעים לשיפור המקצועיות. כמו כן, ובניגוד למקובל בארצות שונות בעולם המערבי,

אין המתורגמנים מחויבים לקוד אתי כלשהו, ואף אינם מודעים לעצם קיומם של קודים אתיים מקצועיים.

מחקר זה מצא שגורמים רבים מתכחשים לקיומה של בעיה בתחום מתורגמנות בתי המשפט. מחד, המתורגמנים שרואיינו במחקר זה ומחקרים קודמים שנעשו בארץ מעידים ששופטים ועורכי דין מביעים אי שביעות רצון מהתרגום. מאידך, תלונות על איכות התרגום או מקצועיותם של המתורגמנים אינן מגיעות להנהלת בתי המשפט אלא לעתים נדירות, ולפיכך יכולה המערכת לטעון שהכול כשורה. הבעיות היחידות שהנהלה מודעת להן הן תלונות על אי-התייצבות מתורגמנים, תקלה חמורה כשלעצמה הואיל והיא גוררת עינוי דין, בזבוז כספים ובזבוז זמן, הפרת זכויות הנאשמים, ולעתים אף הפרת החוק על ידי שופטים, המנהלים את המשפט ללא מתורגמן.

לגבי מחקר עתידי, נושא אפשרי כהמשך למחקר זה היא שאלת שיטת הניהול במב"מ: האם מיקור חוץ הוא הדרך הטובה לניהול מקצועי ולאספקת תרגום איכותי, או שמא מוטב להקים משרד ייעודי בתוך הנהלת בתי המשפט, או מוסד ללא כוונת רווח שיהיה קשור בצורה כלשהי להנהלת בתי המשפט, כדי שהכספים המופנים כרגע לרווחי הזכיינית יוקדשו לנושאים כגון הכשרת מתורגמנים והסמכתם, פיקוח על עבודתם, ייעול הקצאת המתורגמנים, מניעת בריחת מוחות והדרכת שופטים ועורכי דין באופני העבודה עם מתורגמנים. כאפשרות ראשונה למחקר המשך ניתן אם כן להציע מחקר היתכנות שיבדוק את החלופות וישווה ביניהן תוך בדיקת פתרונות המיושמים כבר במדינות אחרות.

נושא נוסף למחקר עתידי הוא אימות הממצאים. מחקר זה הוא מחקר איכותני והמדגם בו קטן ולא בהכרח מייצג. מוצע לאמת את ממצאיו על ידי תשאול שופטים ועורכי דין שצברו ניסיון רב בעבודה עם מתורגמנים, וכן תשאול תלוי-תרגום שנוקקו לשירותי מתורגמנים שמספקת מדינת ישראל.